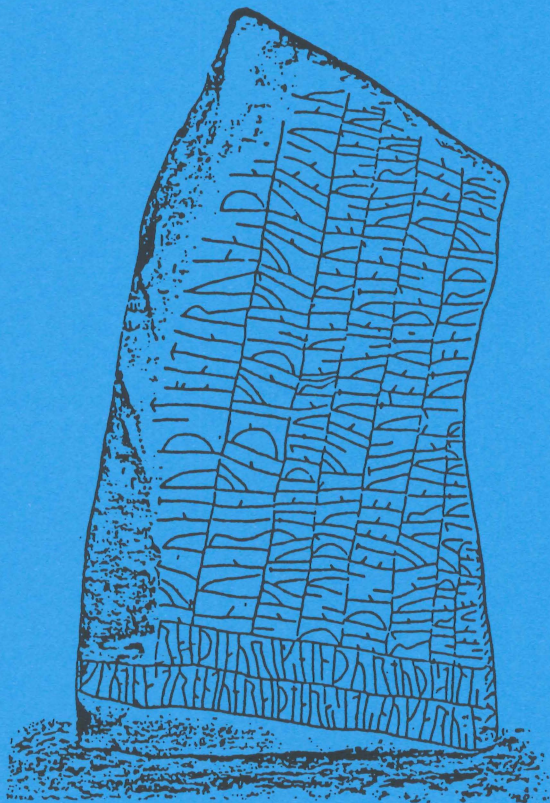

NYTT OM RUNER

Meldingsblad om runeforskning

Nr. 3

1988 (1989)

ISSN. 0801-3756

**Nytt om runer: Meldingsblad om runeforskning
Nr. 3, 1988 (trykt 1989)**

INNHOLD:

Nytt om runer, tredje årgang	3
Det tredje internasjonale runesymposium, 1990	3
Arbeidet ved Runologisk-epigrafisk laboratorium, København	4
Arbeidet ved Runearkivet, Oslo	8
Die Runenarbeit am Seminar für deutsche Philologie, (Arbeitsstelle: Germanische Altertumskunde), Göttingen	11
Two Maeshowe Rediscoveries	12
An Anglo-Saxon Runic Inscription from Leicester- shire, England	14
Dødsfall	14
Adressene til sentrene for runeforskning	15
Runeforskning i Sverige	16
Beskrivning av Runverket vid Riksantikvarieämbetet i Stockholm	21
Runebibliografi 1987	24
Supplement til runebibliografi 1986	37
Supplement til runebibliografi 1985	39
Om runebibliografien og supplementene	39
The Third International Symposium on Runes and Runic Inscriptions	41

**Nytt om runer: Meldingsblad om runeforskning
ISSN: 0801-3756**

Redaktør: James E. Knirk

**Adresse: Nytt om runer
c/o Runearkivet
Universitetets Oldsaksamling
St. Olavs gt. 29
0166 Oslo 1
Norge**

Postgiro (Norge): 2 40 87 97

Pris: Nkr 50 for perioden 1986-90

(Nkr 70 for ikke-europeiske abonnenter)

NYTT OM RUNER, TREDJE ÅRGANG

Nytt om runer 3 (1988) ble kraftig forsinket og kommer ut først rundt påske 1989. Forsinkelsen skyldes delvis at opplysninger til runebibliografien kom seint inn, at det tok lang tid å sjekke henvisningene og at denne årgangen er mer omfattende enn de tidligere årgangene. Hovedgrunnen er imidlertid redaktørens arbeidspress. Redaksjonen beklager forsinkelsen. Nummer 4 for 1989 vil komme ut i desember.

Flere har nå betalt abonnementsavgiften for fem år, men det er fortsatt mange som ikke har gjort det. Nytt om runer 3 (1988) skulle bare sendes ut til dem som hadde betalt, men for at opplysningene om Det tredje internasjonale runesymposium i Norge i 1990 skulle nå fram til alle så tidlig som mulig, vil denne årgangen fortsatt bli sendt til samtlige på adresselisten. De som ikke har betalt abonnementsavgiften, vil få en påminnelse om dette sammen med nummeret.

I fjor bestemte redaksjonen at tredje årgang av bladet skulle vinkles mot Sverige. Skjebnen ville at det ikke kom nyfunn av runeinnskrifter i Sverige i 1987, og derfor falt rubrikken "Arbetet ved Runverket, Stockholm" ut. Med undersøkelsen om forskningsprosjekter i Sverige og presentasjonen av Runverket ble det likevel ganske mye om Sverige.

Red.

DET TREDJE INTERNASJONALE RUNESYMPIOSIUM, 1990

"The Third International Symposium on Runes and Runic Inscriptions" skal holdes i Valdres, Norge, i 1990. Universitetets Oldsaksamling står som arrangør, med Nordisk institutt som medarrangør. Tidspunktet blir 8.-12. august. Utførlige opplysninger om symposiet finnes bakerst i dette nummeret av Nytt om runer.

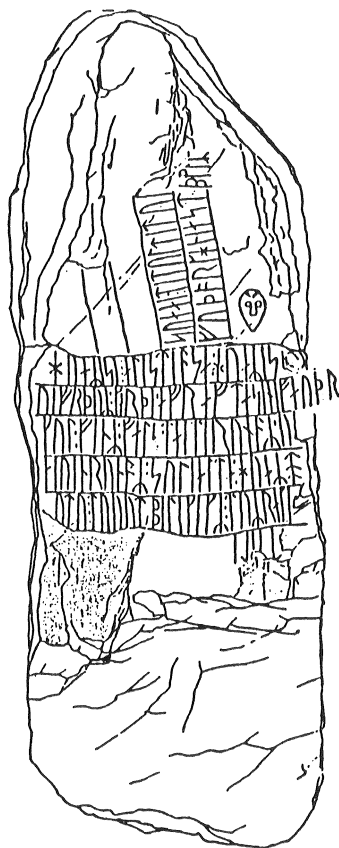
ARBEJDET VED RUNOLOGISK-EPIGRAFISK LABORATORIUM,
KØBENHAVN

NYFUND 1987

Sandstenskvader i Fjellie kirke, Skåne. Kvaderen, som måler ca. 32x16 cm, har en runeindskrift, der blev opdaget af Barbro Sundnér, Historiska Museet, Lunds Universitet; den blev undersøgt sammen med Thorgunn Snædal i 1987. Indskriften, der er ca. 25 cm lang og ca. 12 cm høj, læses: ᚠᚱᚱᚱᚱᚱᚱ olaf ri. Det er fristende at tolke dette som mandsnavnet 'Olaf'(?). Fjellie kirke er fra omkring 1100, og kvaderen synes at sidde på oprindelig plads i den snævre indgang fra det romanske tårn til langhusets loft, den var til dels dækket af gammel mørtel.

Malt-stenen, Agard, Ribe amt, Jylland. Stenen er en rødlig gnejs med afslag og revnedannelser (disse er brugt til afgrænsning af indskriften), den er ca. 220x85x60 cm og vejer ca. 3½ tons. Stenen har ligget med runesiden nedad oven for skrænten ned mod Kongeåen. Runerne blev opdaget, da man ville fjerne stenen med en rendegraver, efter at den siden begyndelsen af 1980'erne havde været i vejen for dyrkningen af jorden. En påfølgende arkæologisk undersøgelse viste, at stenen havde været rejst ved fundstedet, dernæst var blevet væltet og undergraved tre gange; i øvrigt fandt man intet, der kunne støtte en datering. Placeringen tyder på en sammenhæng med Kongeåen som vandvej – den var sejlbare i vikingetiden – og med en mulig hulvej, der kan have ført ned til åen. Ejendommeligt nok synes runerne at have vendt væk fra åen (og hulvejen). Kongeåen er den gamle grænse mellem kongeriget og hertugdømmerne, i perioden 1864–1920 mellem Danmark og Tyskland.

Indskriften består af 153 ca. 10 cm høje runer (inkl. ᚦ) og et primitivt ansigt. Runerne er meget velhugne, med en bemærkelsesværdig skarp profil. Der var ingen farvespor. Læsningen er revideret juni 1988 i forbindelse med en undersøgelse med Helmer Gustavson, Jan Paul Strid og Marit Ahlén.

Tegning: Sr. P. Knudsen

Lodret:

suaai:titultitul
fuparkhniastbmlR

Vandret:

huaRis:ialistiąsa:huaRis:
uifrpuR:karpi:afraftasinifaubr
kul:finR:fals:taitirunąR·u
ąiuinrunąR:sulialta:huaR⚆
utu:tuuutbilikikR:tuRrakı
tuli (på hovedet)

Indskriften synes meget forskellig fra de traditionelle formler, der dominerer i de danske stenskrifter. Punktvis er der tolkningsmuligheder, men det er vanskeligt at nå frem til en sammenhængende, sprogligt acceptabel tolkning med et sandsynligt indhold, skønt kendt ordstof kan udskilles, fx. karpi, runąR (dog med ą), huaR is (flertydigt). Brugen af R efter dental i kul:finR kan tale for, at indskriften hører til de ældste lag af 16-tegns-indskrifter; men tolkes taitirunąR som 'morskabsruner' (og uinrunąR som 'vin-' eller 'venneruner' og titul som 'titel, overskrift'), tuR som

'TyR', giver det snarere associationer til en vis oldnordisk belæstthed. Ud fra en helhedsbetragtning forekommer Malt-stenen desuden påfaldende: 1) ved indskriftens anbringelse i overvejende vandrette linjer (idet DR 42 Jelling 2 må anses for helt enestående), 2) ved den uformidlede anbringelse af det primitive ansigt, der ikke ligner "maskerne", 3) ved brugen af ⚆, kendt i brakteatsammenhæng – eller eventuelt som kvistrune, $3/3 = \text{þ}(\text{?})$, der næppe giver mening –, 4) ved fuparken. Den eneste kendte, fuldstændige fupark på sten fra den egentlige vikingetid har hidtil været den på DR 239 Gørlev 1; men på træ og ben findes andre, grafematisk forskellige fuparker (Hedeby-fuparken fx. med kortkvistruner). Malt-fuparken

ligner Gørlevs så slående (bortset fra þ for ƿ, ʀ for ʁ), at vi må stille spørgsmålet, om den er en kopi af Gørlev-fuparken (der blev fundet i 1921). Eller vi må antage, at netop denne fupark-udformning har haft en betydelig dominans (jf. runica manuscripta-traditionens Abecedarium Nordmannicum). AnsuR- og m-runens form og rækkefølgen -ml- viser, at Malt-stenen ikke stammer fra den lærde tid eller fra middelalderen, jf. at der i hele indskriften er brugt et rent "Gørlev-system".

Skønt det kan forekomme hasarderet, er det nærliggende at pege på en mulig sammenhæng mellem Malt-stenen og det særlige miljø omkring Askov højskole. Her arbejdede den kendte filolog dr.phil. Marius Kristensen som højskolelærer til 1927. Han har både undervist i og skrevet om runer, og han blev tilsynsførende ved udgivelsen af Danmarks runeindskrifter. Et tidligt kendskab til Gørlev-fuparken og en vis runeviden, parret med den praktiske færdighed, der skulle til for at hugge så vellykkede runer som Malt-stenens, kunne teoretisk tænkes at have været tilstede i højskole-miljøet. (Måske skal den nationale mindepark med talrige mindesten i det nærliggende Skibelund krat også nævnes, skønt der ikke behøver at være nogen sammenhæng.)

Er Malt-stenen lavet efter fundet af Gørlev-stenen 1 i 1921, burde det være muligt at efterspore, og undersøgelserne omkring Malt-stenen er ikke afsluttet. Den er foreløbig publiceret af arkæologen museumsinspektør Svend Aage Knudsen, Egnsmuseet Holsted-Brørup-Vejen, og den danske lektor i Uppsala, Karen Thuesen, med en tolkning, der forudsætter, at stenen er ægte (Skalk 1988:2 s. 3-9), ligesom der fra anden side arbejdes med tolkningsforslag.

Grønland

Ruingruppe 0171, Vatnahverfi/Taserssuag, Igaliko-fjorden. Indskriften er på et træstykke, formentlig tværarmen fra et lille kors, ca. 65x15x6 mm (med hul på midten til nagle). På venstre korsarm står: ʁ|ʀ|ʀ 'Maria', på højre: '||| (?). Træstykket blev fundet i kulturlag neden for en skrænt, hvor man synes at have kastet affald ud. Fra

stedet er der meget langt til nærmeste kirkegård. Jeg har ikke selv set indskriften. (Oplysninger og tegning kommer fra museumsinspektør Knud J. Krogh, Nationalmuseet.)

ARBEJDET

Arbejdet i øvrigt har især været koncentreret om publiceringen af de nyfund, som er gjort efter afslutningen af redaktionen af Runes and Their Origin, Denmark and Elsewhere (1985). Jeg har været inddraget i Skov- og Naturstyrelsens arbejde med at restaurere og genrejse de bornholmske Vester Marie-sten og deltaget i det svenske Runverkets antikvariske arbejde i Skåne og Blekinge. I forbindelse med de nye dendrokronologiske dateringer af Jelling-højene (nordhøjen 958/59) og Mammen-graven (970/71) har jeg arbejdet med kronologiske problemer.

Museumsinspektør Marie Stoklund
Runologisk-epigrafisk laboratorium,
Nationalmuseet

RUNESTENEN FRA MALT

En bog om runestenen fra Malt med bidrag fra runologer og arkæologer udkommer i løbet af 1989. Den kan af læsere af Nytt om runer erhverves til en favørpris, D.kr. 60, ved bestilling snarest hos:

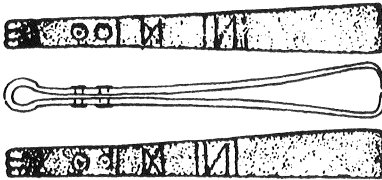
Egnsmuseet i Vejen
Nygade 1
DK-6600 Vejen
Danmark

**DIE RUNENARBEIT AM SEMINAR FÜR DEUTSCHE PHILOLOGIE
(ARBEITSSTELLE: GERMANISCHE ALTERTUMSKUNDE), GÖTTINGEN**

NEUFUNDE 1987

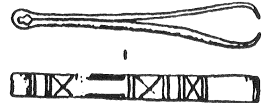
Neufunde im strengen Sinn wurden 1987 nicht bekannt.

Möglicherweise befinden sich Runen oder runenähnliche Zeichen auf einer Pinzette aus dem sächsischen Gräber-

feld bei Liebenau. Vgl. Hans-Jürgen Häßler, Das sächsische Gräberfeld bei Liebenau, Kr. Nienburg (Weser), Teil 3 = Studien zur Sachsenforschung 5:2 (Hildesheim, 1985), S. 80 und Abb. Taf. 23.

Ein ganz ähnliches Stück wurde vorher in dem sächsischen Urnenfriedhof von Wehden gefunden. Vgl. Karl Walder, Der Urnenfriedhof in Wehden, Die Urnenfriedhöfe in Niedersachsen 4 (Hildesheim, 1961), Taf. 45, Nr. 317.

FORSCHUNGSPROJEKTE IM BEREICH DER RUNOLOGIE

1. Die Arbeiten an dem umfangreichen Manuskript über das Schleswiger Runenholz wurden abgeschlossen.
2. Die Überlegungen zu einer Gesamtbetrachtung der Inschriften auf den Goldbrakteaten wurden weitergeführt. Das Manuskript "Buchstabenmagie und Alphabetzauber: Zu den Inschriften der Goldbrakteaten und ihrer Funktion als Amulette" konnte abgeschlossen werden. Der Beitrag erscheint in Frühmittelalterliche Studien 22 (1988).
3. Als kleiner Beitrag wurde die Frage nach runenritzenden Frauen vor allem in kontinentalen Inschriften untersucht.

Prof. Dr. Klaus Düwel
Seminar für deutsche Philologie
der Universität Göttingen

TWO MAESHOWE REDISCOVERIES

Two fragments of inscriptions from Maeshowe, Orkney, have recently come to light.

The first consists of five contiguous pieces of Farrer no. XI measuring c. 16x11 cm. (The whole of no. XI scaled off the east buttress on which it was inscribed and broke shortly after the opening of the mound in 1861.) Information supplied to the Royal Museum of Scotland, to whom the pieces were sent in 1983, indicates that they were in the possession of an Orcadian woman living in Forfar, who died just after the Second World War. She had them from her father.

We now possess about two thirds of no. XI, as illustrated in figs. 1 and 2. The general accuracy of the drawing of the inscription while it was still whole is confirmed, although the runes have been made to appear more even than they are in reality. There is little doubt that *ræist runar þæsar oframr sihurþarsonr* is the correct reading. The only oddity is the shape given to the presumed bind-rune, no. 14, in the drawing (R), but although one of the new pieces contains the lower part of this character, the top is unfortunately still missing.

Fig. 1. The drawing in Farrer 1862, plate IX, with the original preserved pieces overlaid.

Fig. 2. The pieces that came to light in 1983.

Plate II in Farrer 1862 is a drawing of the interior of Maeshowe after it was opened in 1861. The view is from the north-east wall, and it depicts the chamber without a roof and with rubble littering the floor. The inscriptions are reproduced, but in wildly inaccurate form. The aim was clearly to give no more than an impression of their appearance. A large stone in the shape of a substantial slice of cheese is shown lying on the floor below the entrance to the south-east cell. On one side of the stone four runes are drawn (fig. 3). Little has been heard of this inscription since its depiction in Farrer 1862. Scholars have perhaps attributed it to the artist's imagination. However, the stone still lies in roughly the same spot as in 1861 (its function is supposedly to seal the entrance to the cell), and cursory examination reveals that the drawing has a basis in reality. The runes † | , can be seen running top to bottom (the stone has clearly been turned over at some time), the first two deeply cut. † is 6.6 cm high, | almost 8 cm and , 3.4 cm. The left-hand side-staves of † are 14.5 and 14.7 cm from the top of the stone, and the third character is c. 20.5 cm above the floor. The gap between the main stave of | and , is 8.8 cm.

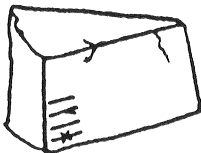

Fig. 3. The south-east "sealing stone" as drawn in Farrer 1862.

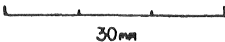
As it stands, the inscription is clearly incapable of interpretation. There is no sign that further runes were ever carved, and it must be uncertain whether a linguistic message was intended.

Michael P. Barnes
University College London
Gower Street
London WC1E 6BT, England

Work cited: Farrer, James. Maeshowe: Notice of Runic Inscriptions Discovered during Recent Excavations in the Orkneys. Edinburgh, 1862.

**AN ANGLO-SAXON RUNIC INSCRIPTION FROM LEICESTERSHIRE,
ENGLAND**

In 1987 metal-detector enthusiasts discovered a new Anglo-Saxon runic inscription at Wardley, near Uppingham, in Leicestershire (Ordnance Survey grid reference SK 831002). This is the first runic inscription found in the county. It is scored on a lozenge-shaped, copper-alloy object measuring 43x9x1mm. The object is probably a linking plate from a set of linked pins, in which case a date around the 8th century is likely. Both ends of the object are incomplete, and the beginning of the inscription is missing. The extant runes, which are enclosed in a one-line border, read: -]o|burg (or using English principles for transliteration: '[.]o|burg'). The l-rune is seriffed. The inscription is obviously to be interpreted as an Anglo-Saxon woman's name. The only suitable name that springs to mind is Ceolburg, but I would be grateful for alternative suggestions. The find is to be published in the 1988 volume of the Transactions of the Leicestershire Archaeological and Historical Society.

Kevin Gosling
2 Kenwood Road
Leicester LE2 3PJ
England

DØDSFALL

Harry Andersen, 24. november 1988

ADRESSENE TIL SENTRENE FOR RUNEFORSKNING

Danmark:

Runologisk-epigrafisk laboratorium
Nationalmuseet
Frederiksholms Kanal 12
1220 København K
Danmark

England:

Professor Ray Page
Corpus Christi College
Cambridge CB2 1RH
England

Norge:

Runearkivet
Universitetets Oldsaksamling
Frederiks gate 2
0164 Oslo 1
Norge

Sverige:

Runverket
Riksantikvarieämbetet
Box 5405
114 84 Stockholm
Sverige

Tyskland:

Prof. Dr. Klaus Düwel
Seminar für deutsche Philologie der
Georg-August-Universität Göttingen
3400 Göttingen
Humboldtallee 13
Bundesrepublik Deutschland

RUNFORSKNING I SVERIGE

I 1988 sände redaktionen av Nytt om runer ut ett frågeformulär om runforskningsprojekt och runforskningsintressen till samtliga abonnenter i Sverige. Följande är resultatet av undersökningen.

PROJEKTET DE VIKINGATIDA RUNINSKRIFTERNAS KRONOLOGI

Såsom framgår av rapporter i Nytt om runer 1 (1986) s. 24f. och 2 (1987) s. 18f. pågår vid Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet ett forskningsprojekt kallat De vikingatida runinskrifternas kronologi.

Projektet leds av professor Lennart Elmevik, vars huvudintresse i runologiska sammanhang är, förutom ledningen av projektarbetet, tolkning av enskilda inskrifter. Nämnas kan dessutom hans nyligen gjorda inlägg i diskussionen om s.k. inskrivna runor (i Runor och runinskrifter [Sth. 1987] s. 91ff.).

Biträdande projektledare är undertecknad Lena Peterson, som under projektets slutfas och på grundval av bl.a. de inom projektet vunna resultaten skall dra upp huvudlinjerna till en runsvensk grammatik. Den för närvarande mest aktuella uppgiften består i att normalisera till runsvenska de datorinlagda texter utgörande grundmaterialet för projektarbetet som inte redan är normaliserade – det kan i ett inte obetydligt antal fall även röra sig om justeringar av tidigare normaliseringar – samt att utarbeta en på detta material grundad fullständig lemmatiserad runordskonkordans.

Fyra specialstudier under det samlande tema som projektets titel anger utförs av fyra doktorander: Jan Axelson, Svante Lagman, Henrik Williams och Marit Ahlén.

Jan Axelson har som uppgift att undersöka beteckningen av fornärvda diftonger i de vikingatida inskrifterna. Problemet med de ursprungliga diftongernas beteckning

är bekant: Vad säger digraf respektive monograf om inskriftens ålder? Axelsons arbete är för närvarande koncentrerat till beteckningen av fornärvt aj (bl.a. i det mycket frekventa stæinn) i de uppländska inskrifterna. Han arbetar dessutom på ett register över signerade och attribuerade runristningar.

Svante Lagman har tagit sig an de stungna runorna, i de vikingatida inskrifterna i-, u- och k-runorna; stungna runor är ju ett ofta använt dateringsmedel. Tack vare att materialet kan datorbearbetas har han på ett tidigt stadium kunnat konstatera vissa tendenser i användningen av stungna runor. Stora delar av arbetet med de stungna u- och k-runorna är avklarat. Lagman har dessutom under publicering en uppsats som ger en statistiskt grundad översikt över runinskrifternas ortografi. Han kan visa att – tvärt emot en vanlig uppfattning – runristarnas ortografi är förvånansvärt god.

Henrik Williams arbete gäller ås-runan, dess användning och skiftande ljudvärde. Utgångspunkten är frågan huruvida bruket av ås-runan verkligen är ett användbart dateringsmedel. I ett längre tidsperspektiv är detta förstas fallet, men under den begränsade perioden 1000-talet verkar det finnas endast svagt stöd för en teori om ås-runans kronologiska indikationsvärde. Undersökningen tenderar att visa snarare på en regional än en kronologisk runfonologisk variation. Williams har även under året publicerat en artikel i Saga och Sed 1986 (s. 109ff.): "En böneformel och ett mansnamn: Till tolkningen av U 126."

Marit Ahlén står inför avslutningen av sitt arbete om ristaren Öpir och dennes inskrifter. Hennes studier gäller främst ordförrådet, ortografin och bruket av skiljetecken, men även ornamentik och teknik ägnas uppmärksamhet. Avhandlingens senare del behandlar attribution av osignerade ristningar till Öpir.

Det första numret i en rapportserie kallad Runrön är under utarbetande. Serien är till att börja med tänkt som publiceringsorgan för forskningsresultat som fram-

kommer inom projektets ram, men redaktörerna, Lennart Elmevik och Lena Peterson, hoppas kunna locka även andra runforskare, såväl utom som inom Norden, som medarbetare.

Lena Peterson

ANDRA FORSKARE

Professor fil.dr. Lars Hellberg vid Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet, är egentligen namnforskare, "men hyser sedan gammalt stort intresse för runforskningen", speciellt kombinerat med onomastik. Han arbetar för närvarande med Rostenens stainawarijar, Sparlösastenens inledningsrad, och det östgötska sockennamnet Väversunda och Rökstenens sibi uiuari.

Docent Bengt Odenstedt vid Institutionen för engelska, Umeå universitet, är främst intresserad av inskrifter i den äldre futharken (runformer, tolkning, inskrifternas betydelse som språkliga och kulturhistoriska dokument). En monografi av honom, On the Origin and Early History of the Runic Script: Typology and Graphic Variation in the Older Futhark, har antagits för publicering av Kungl. Gustaf Adolfs Akademien i Uppsala; han har också andra uppsatser under publicering. Han arbetar för närvarande på en artikel om den frisiska Britsuminskriften, som kommer att innehålla ett förslag till omtolkning av delar av denna inskrift. Han samlar vidare material till en studie över vissa aspekter av språket i de västgermanska runinskrifterna.

Rune Palm, doktorand vid Institutionen för nordiska språk, Stockholms universitet, arbetar på en avhandling med syfte att undersöka variationen i de nordiska minnesinskrifterna med yngre runor. De företeelser som han studerar är dels språkliga (formeluppsättning, ordval, ortografi) dels utomspråkliga (inskriftens anordning och ornamentik). Den variation som påträffas i dessa fall har av tidigare forskning ofta använts för kronologiska resonemang. Hans avhandling avser att kartlägga och

diskutera olika varianterers frekvens och utbredningsområden för att bl.a. pröva om variationen kan betraktas som geografisk-regional snarare än kronologisk.

Fil.dr. Evert Salberger, docent vid Institutionen för nordiska språk, Göteborgs universitet, meddelar att hans huvudintressen i runforskning är namnstudier och textstudier.

Birgit Sawyer, fil.dr. och forskarassistent vid Historiska institutionen, Göteborgs universitet, har som huvudintressen inom runforskningen: "att undersöka vad de vikingatida runinskrifterna på sten och häll kan säga om arv och ägande, om regionala likheter och olikheter i stenresarmönster, om samband mellan inskrifternas innehåll och utformning, om kyrkans roll för själva bruket att resa sten". Hennes andra forskningsintressen är: "arvs- och egendomsförhållanden i Skandinavien omkring 1000-1350. Utgångspunkten för projektet är de danska, norska och svenska landskapslagarna samt Grágás och Jónsbók, och syftet är att ställa dessa lagars innehåll dels mot samtida praxis, såsom den fann uttryck i våra äldsta diplom, dels mot äldre praxis, om vilken runinskrifterna kan lämna vittnesbörd. En systematisk genomgång av hela det vikingatida runmaterialet i detta syfte har mig veterligen aldrig företagits och är i sig värdefull för vår kunskap om 1000-talets Skandinavien. Förutom ökad kunskap om praxis syftar projektet till en kartläggning av samtida attityder till och reaktioner på lagarnas innehåll. För den skull ingår historisk litteratur som sagor och krönikor som en tredje källgrupp." Publikation: Property and Inheritance in Viking Scandinavia; the Runic Evidence, Occasional Papers on Medieval Topics 2 (Alingsås: Viktoria, 1988).

Docent Klas-Göran Selinge, avdelningsdirektör vid Dokumentationsbyrån vid Riksantikvarieämbetet i Stockholm, är intresserad av runinskrifternas samhälleliga och sociala sammanhang i anknytning till yngre järnålderns och missionstidens bebyggelsehistoria. Han är docent i arkeologi, och hans primära forskningsintresse är allmän kulturlandskapshistoria och särskilt järnålderns bebyg-

gelsehistoria. Han försöker, såsom i uppsatsen "Jarlabanke och hundaret" (tillsammans med Helmer Gustavson, i Namn och Bygd 1988), att sätta in runstenarna i sitt sociala sammanhang med hjälp av arkeologisk metodik.

Förste antikvarie Thorgunn Snedal vid Runverket, Riksantikvarieämbetet, meddelar som sina huvudintressen inom runforskning (för närvarande): 1) kristnandet av Sverige, såsom det speglas i runinskrifterna, 2) runpoesi, 3) den uppländske runristaren Balle, verksam i sydvästra Uppland omkring mitten av 1000-talet (ca 50 ristningar av hans hand är kända, varav ca hälften signerade). Som forskningsprojekt arbetar hon med runinskrifterna på norra Gotland (tillsammans med Helmer Gustavson) inför publiceringen av det tredje och avslutande bandet av Gotlands runinskrifter. Detta band kommer också att innehålla ett supplement till tidigare utkomna delar samt en sammanfattning och utvärdering av hela det gotländska runmaterialet. Arbetet kommer att ta ytterligare 5-7 år i anspråk eftersom det måste bedrivas vid sidan av ordinarie arbetsuppgifter.

Fil.dr. Elisabeth Svärdström i Bromma skriver: "Som pensionär sen mer än tio år samt utan projekt är jag numera 'ute av sagan'." Men hon har likväl skrivit artikeln om svenska medeltida runinskrifter för ett nytt 1-bands lexikon: Encyclopedia of Scandinavia in the Middle Ages (1989 eller 1990).

Förste antikvarie Marit Ahlén vid Runverket, Riksantikvarieämbetet i Stockholm, har som huvudintressen inom runforskningen enskilda runristares verksamhet, tolkning av runinskrifter och fältarbete. Som projekt kan först och främst hennes avhandlingsarbete om runristaren Öpir räknas (se Projektet De vikingatida runinskrifternas kronologi ovanför). Dessutom har hon inlett arbetet med publicering av Norrlands runinskrifter. Hösten 1988 hade hon ett specialuppdrag att genomföra en inventering av skador på runristningar, ett arbete som bedrivs inom ett av svenska staten finansierat projekt för att kartlägga och finna åtgärder mot skador på kulturhistoriskt värdefulla föremål och lämningar förorsakade av luftföroreningar.

BESKRIVNING AV RUNVERKET VID RIKSANTIKVARIEÄMBETET I STOCKHOLM

Enheten för runor, ortnamn och Det medeltida Sverige ("Runverket") tillhör organisatoriskt Fornminnesavdelningen vid Riksantikvarieämbetet. Chef för enheten är avdelningsdirektör Helmer Gustavson. Som framgår av det officiella namnet handhar enheten förutom runologiska ärenden även frågor rörande ortnamnen i kulturlandskapet. Forskningsprojektet Det medeltida Sverige hör också sedan 1982 hit. Förutom Helmer Gustavson arbetar förste antikvarierna Thorgunn Snødal, Jan Paul Strid och Marit Ahlén inom den runologiska verksamheten.

Runforskningen i Sverige har gamla anor. "Den svenska runforskningens fader" kallas den förste riksantikvarien Johannes Bureus (1568-1652). Invid en bild av en numera försvunnen runsten som fanns i Riddarholmskyrkan i Stockholm, har han skrivit "denna lärde migh först läsa Runor 1594 widh lagh". Bureus blev snabbt en noggrann och skicklig runläsare och -tecknare. Nästan hälften av alla nu kända uppländska runristningar har han upptecknat och ritat av. I övriga landskap arbetade han mindre systematiskt. Med Bureus arbeten kan grunden till Runverket sägas vara lagd.

Arbetet med uppteckning och avritning fortsattes av bl.a. Johan Hadorph, Johan Peringskiöld, Olof Celsius, Richard Dybeck och Johan Gustaf Liljegren. När Bureus gamla tanke på en samlad utgåva av alla runinskrifter började förverkligas vid 1800-talets slut, hade man inte mindre än ca 300 års insamlings- och uppteckningsarbete att bygga vidare på. Vitterhetsakademiens corpusverk Sveriges runinskrifter utkom med sitt första band år 1900. Under de första decennierna bedrevs utgivningsverksamheten av några läroverkslektorer, som ägnade sommarferierna åt fältstudier och vinterkvällarna åt författarskap. 1933 tillsattes Vitterhetsakademiens Runverkskommitté och samtidigt inleddes samarbete med Riksantikvarieämbetet. Från 1930-talet har beteckningen "Runverket" kommit att stå dels för corpusverket dels för den ämbetsmässiga

verksamheten vid Riksantikvarieämbetet.

Arbetet med publiceringen av resterande delar av Sveriges runinskrifter åvilar numera Runverket. Det som återstår är sista tredjedelen av Gotlands runinskrifter och Norrlands runinskrifter. Thorgunn Snødal arbetar med det gotländska materialet och publiceringen planeras kunna ske inom de närmaste åren. Marit Ahlén har just inlett fältstudierna inför arbetet med de norrländska inskrifterna. Jan Paul Strid arbetar med ett supplement till Ölands runinskrifter.

De nyfynd av runinskrifter som görs i landet, rapporteras till Runverket, som granskar och tolkar dem. Resultaten publiceras årligen i tidskriften Fornvännen under rubriken "Runfynd".

Förutom vetenskaplig publicering har Runverket också ansvaret för vården av runristningarna. Runstenar och runristade hållar är fasta fornlämningar skyddade enligt fornminneslagen. Detta innebär bl.a. att varje åtgärd som vidtas måste vara godkänd av Riksantikvarieämbetet och utföras av antikvariskt utbildad personal. Ett 50-tal runinskrifter blir varje år rengjorda, uppmålade och skyltade genom Runverkets försorg. Önskemålen från kommuners kulturförvaltningar, hembygdsföreningar och den intresserade allmänheten om att få runristningar iordninggjorda är mera omfattande än vår kapacitet att tillgodose dem. Kölistan på objekt som är i behov av vård är därför lång.

Ett allvarligare och alltmera påtagligt vårdbehov som föreligger för många runristningar, är konserverings- och lagningsinsatser till följd av vittringsskador. Bl.a. försurning, luftföroreningar och vägsalt förorsakar svåra skador även på hårda bergarter. För att inventera skadorna och utarbeta åtgärdsprogram för att rädda kulturhistoriskt intressanta stenobjekt har svenska staten anslagit särskilda medel från och med 1988. Inom ramen för detta projekt kommer en datoriserad runstensregister att upprättas. Skadeinventeringen kommer att sammanfattas i en rapport med förslag till åtgärder. Det är

vår förhoppning att de inom detta projekt kunna lärdomarna skall kunna vara till nytta även för våra systerinstitutioner i Danmark och Norge.

Vid Runverket är en runsvensk personnamnsordbok under färdigställande och det runsvenska ordförrådet håller på att registreras på dator.

Ett antal kortregister över olika kategorier av runristningar och inskriftstyper, över runristare etc. förvaras i Runverkets lokaler. Arkivhandlingar förvaras i det till Riksantikvarieämbetet knutna Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), som också har hand om bildarkivet.

Avdelningsdirektör Helmer Gustavson
och förste antikvarie Marit Ahlén
Runverket vid Riksantikvarieämbetet

Birgit Sawyer, Property and Inheritance in Viking Scandinavia; the Runic Evidence, Occasional Papers on Medieval Topics no 2, Alingsås 1988, 58 pp., 6 tables, 2 maps. Price: SEK 30.

This paper presents the results of a preliminary investigation of the Viking Age runic inscriptions in Scandinavia. The intention is not to put forward final conclusions but to make the results reached at this stage available for discussion and to encourage a debate on them as well as on the questions raised.

The hypothesis put forward is that the runic inscriptions on the 10th and 11th centuries can be studied as declarations of property and inheritance. The point of departure is a survey of the relationships between sponsors and the deceased which shows many regional differences, most striking in the proportion of inscriptions a) with more than one sponsor, and b) in memory of or commissioned by women.

Available from Viktoria Bokförlag, Box 320, 441 27 ALINGSÅS, SWEDEN (package and postage extra).

RUNEBIBLIOGRAFI 1987

Aksdal, Bjørn, & Jan Ragnar Hagland. "Strykelyren i norsk middelalder: En vurdering på bakgrunn av et funn ved de arkeologiske utgravningene i Trondheim." Studia Musicologica Norvegica 13 (1987) s. 97-112.

Ambrosiani, Björn. "Vattendelar- eller Attundalandsvägen." I Runor och runinskrifter (se der), s. 9-16.

Andersson, Arne F. "Om Sven B. F. Jansson 1906-1987." Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri 63 (1987) s. 354-61.

Andersson, Thorsten. "Svensk medeltid i fornsvenskt perspektiv." I Thorsten Andersson, Åke Andréén, Monika Asztalos, Göran Dahlbäck & Mereth Lindgren. Svensk medeltidsforskning idag: En forskningsöversikt. Red. Göran Dahlbäck. Uppsala: Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, 1987, s. 119-53 (særlig s. 120-24: "Run-texter").

Antonsen, Elmer H. "The Oldest Runic Inscriptions in the Light of New Finds and Interpretations." I Runor och runinskrifter (se der), s. 17-28.

---. Anm. av Erik Moltke, Runes and Their Origin, Denmark and Elsewhere (1985). Journal of English and Germanic Philology 86 (1987) s. 384-87.

Axboe, Morten. "Die Brakteaten von Gudme II." Frühmittelalterliche Studien 21 (1987) s. 76-81.

Barnes, Michael P. "The Origins of the Younger fupark - A Reappraisal." I Runor och runinskrifter (se der), s. 29-45.

Beverfjord, Aud. "Runebordet på Brørs." Nord-Trøndelag Historielag, Årbok [Steinkjer] 64 (1987) s. 99-103.

---. "Vårt eldste skriftmateriale — litt om bruk og teknikk." Spor: Fortidsnytt fra Midt-Norge [Universitetet i Trondheim, Vitenskapsmuseet] 2:1 (1987) s. 46-47.

Blackburn, M. A. S., & M. J. Bonser. "Single Finds of Anglo-Saxon and Norman Coins." British Numismatic Journal 56 — 1986 (1987) s. 85 [nr. 95, nye eksemplarer av runemynter preget for Æthelred].

Blindheim, Martin. "The Ranuaik Reliquary in Copenhagen: A short study" [N541]. I Proceedings of the Tenth Viking Congress, Larkollen, Norway, 1985. Red. James E. Knirk. Universitetets Oldsaksamlings Skrifter, Ny rekke 9. Oslo: Universitetets Oldsaksamling, 1987, s. 203-18.

Bruggink, Benno. "Runes in and from the British Isles." Magisteravhandling ("doctoraalscriptie") [utrykt] fra University of Amsterdam, august 1987. xii+253 s.

Buti, Gian Gabriella. "The Eggja Inscription: A Functionalist Approach." I Runor och runinskrifter (se der), s. 47-53.

Derolez, René. "Some New Runes and the Problem of Runic Unity." I Runor och runinskrifter (se der), s. 55-66.

"Major Publications of R. Derolez." I Studies in honour of René Derolez. Red. A. M. Simon-Vandenberg. Gent: Seminarie voor Engelse en Oud-Germaanse Taalkunde, R.U.G., 1987, s. xiii-xix.

Düwel, Klaus. "Handel und Verkehr der Wikingerzeit nach dem Zeugnis der Runeninschriften." I Untersuchungen zu Handel und Verkehr der vor- und frühgeschichtlichen Zeit in Mittel- und Nordeuropa, Teil IV: Der Handel der Karolinger- und Wikingerzeit. Red. Klaus Düwel et al. Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen, Phil.-Hist. Kl., Dritte Folge 156. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1987, s. 313-57.

---. "Some Remarks on a New Inscription from Schleswig." I Runor och runinskrifter (se der), s. 73-89.

Ebel, Else. "Runen." I Lexikon der Religionen. Red. Hans Waldenfels. Freiburg im Breisgau/Basel/Wien: Herder, 1987, s. 568-69.

Elmevik, Lennart. "Inskrivna runor — finns de?" I Runor och runinskrifter (se der), s. 91-98.

Evison, Vera I. Dover: The Buckland Anglo-Saxon Cemetery. Historic Buildings and Monuments Commission for England, Archaeological Report 3. London: Historic Buildings and Monuments Commission for England, 1987, s. 46-47 ["Dover runic brooch"].

Fell, Christine. "Old English Semantic Studies and their Bearing on Rune-names." I Runor och runinskrifter (se der), s. 99-109.

Faarlund, Jan Terje. "Fast eller fri ordstilling? Eit leddstillingsprinsipp i urnordisk." I Festskrift til Alfred Jakobsen. Red. Jan Ragnar Hagland et al. Trondheim: Tapir, 1987, s. 52-59.

Grimm, Wilhelm Carl. Über deutsche Runen [1821]. Innl. Wolfgang Morgenroth & Arwed Spreu. Dokumente der Wissenschaftsgeschichte. Red. Christa Kirsten & Kurt Zeisler. Berlin, DDR: Akademie, 1987. 326 s.

Gräslund, Anne-Sofie. "Pagan and Christian in the Age of Conversion." I Proceedings of the Tenth Viking Congress, Larkollen, Norway, 1985. Red. James E. Knirk. Universitetets Oldsaksamlings Skrifter, Ny rekke 9. Oslo: Universitetets Oldsaksamling, 1987, s. 81-94.

---. "Runstenar, bygd och gravar." Tor: Tidskrift för nordisk fornkunskap 21 (1986-87) s. 241-62.

Grønvik, Ottar. Fra Ågedal til Setre: Sentrale runeinnskrifter fra det 6. århundre. Oslo/Bergen/Stavanger/Tromsø: Universitetsforlaget, 1987. 233 s.

---. "Runeinnskriften på Tunesteinen." Borgarsyssel Museum, Årbok [Sarpsborg] 2—1984-85 (1987) s. 71-90.

---. "Die Runeninschrift der Nordendorfer Bügelfibel I." I Runor och runinskrifter (se der), s. 111-29.

Gustavson, Helmer. "Husby och Bo gård – två ortnamn och två runinskrifter." I Runor och runinskrifter (se der), s. 131-44.

---. "Runfynden i Landstingsgropen." Västgöta-Dal [Älvsborgs Länsmuseum, Vänersborg] 1987 s. 116-26.

---. "Runor och runstenar." I Med arkeologen Sverige runt. 2. utg. Red. Sverker Janson & Erik B. Lundberg. Stockholm: Forum, 1987, s. 47-56.

Hagland, Jan Ragnar. "Når runer blir astrologi." Dag og Tid 7. mai 1987 s. 15.

---. "Eit runefunn frå Trondheim og strenginstrument i norsk mellomalder." I Festskrift til Alfred Jakobsen. Red. Jan Ragnar Hagland et al. Trondheim: Tapir, 1987, s. 60-65.

---. Se Aksdal, Bjørn.

Haubrichs, Wolfgang. "Lautverschiebung in Lothringen: Zur althochdeutschen Integration vorgermanischer Toponyme der historischen Sprachlandschaft zwischen Saar und Mosel, mit fünf Karten und einem Anhang von Frauke Stein." I Althochdeutsch. Band II, Wörter und Namen. Red. R. Bergmann et al. Heidelberg: Forschungsgeschichte, 1987, s. 1350-91 [Bülach, Weingarten, Neudingen, Freilaubersheim].

Hauck, Karl. "Gudme in der Sicht der Brakteaten-Forschung (Zur Ikonologie der Goldbrakteaten, XXXVI)." Frühmittelalterliche Studien 21 (1987) s. 147-81.

Havstad, Johannes. "Runene som Finn og Olav rista: Ei krønike om gransking og grubling gjennom halvtanna sekel" [N182]. Liv i Landvik [Landvik historielag, Arendal] I:4 (1987) s. 264-73.

Heizmann, Wilhelm. "Bildformel und Formelwort: Zu den laukaR-Inschriften auf Goldbrakteaten der Völkerwanderungszeit." I Runor och runinskrifter (se der), s. 145-53.

Hines, John. Se Odenstedt, Bengt.

Høst, Gerd. "Die Arstad-Inschrift – eine Neuwertung." I Runor och runinskrifter (se der), s. 155-61.

Jansson, Sven B. F. Runes in Sweden. Overs. Peter Foote. Foto Bengt A. Lundberg. Rev. utg. Stockholm: Gidlunds/Royal Academy of Letters, History and Antiquities/Central Board of National Antiquities, 1987. 187 s.

"Professor Sven B. F. Janssons tryckta skrifter 1933-1986." I Runor och runinskrifter (se der), s. 317-30.

Johnsen, Ingrid Sanness. "Die Runeninschriften über Handel und Verkehr aus Bergen (Norwegen)." I Untersuchungen zu Handel und Verkehr der vor- und frühgeschichtlichen Zeit in Mittel- und Nordeuropa, Teil IV: Der Handel der Karolinger- und Wikingerzeit. Red. Klaus Düwel et al. Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen, Phil.-Hist. Kl., Dritte Folge 156. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1987, s. 716-44.

Knirk, James E. "Recently Found Runestones from Toten and Ringerike." I Proceedings of the Tenth Viking Congress, Larkollen, Norway, 1985. Universitetets Oldsaksamlings Skrifter, Ny rekke 9. Red. James E. Knirk. Oslo: Universitetets Oldsaksamling, 1987, s. 191-202.

Krogh, Bertha, Hanne Friis Johnsen & Hanne Rohde Hansen. "Fire interessante runesten." I Fem artikler om sprog. LÆS = Litteratur Æstetik Sprog 5:1. Århus: Institut for nordisk sprog og litteratur, Aarhus Universitet, 1987, s. 37-53 [Læborg, Bække 1 & 2, Malt].

Larsson, Mats G. "Yngvarr's Expedition and the Georgian Chronicle." Saga-Book [Viking Society for Northern Research] 22:2 (1987) s. 98-108.

Lehmann, Ruth. "Ogam/Runes." I Studies in honour of René Derolez. Red. A. M. Simon-Vandenbergen. Gent: Seminarie voor Engelse en Oud-Germaanse Taalkunde, R.U.G., 1987, s. 293-98.

Lenerz-de Wilde, Majolie. "Zur Funktion der Schrift in der Frühgeschichte Mittel- und Nordeuropas." Acta Praehistorica et Archaeologica 19 (1987) s. 85-92.

Liestøl, Aslak, & Svein Nestor. "Runeinnskrifter." I De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo. Bind 3, "Søndre felt": Stratigrafi, bebyggelsesrester og daterende funngrupper. Red. Erik Schia. Øvre Ervik: Alvheim & Eide, 1987, s. 423-32.

Lindquist, Ivar. Religiösa runtexter III: Det vikingatida kvädet på en kopparplåt från Södra Kvinneby i Stenåsa socken, Öland. Red. Gösta Holm. Skrifter utg. av Vetenskapssocieteten i Lund 79. Lund: Lund Univ. Press, 1987. 85 s.

Louis-Jensen, Jonna. "To halvstrofer fra Bryggen i Bergen." I Festskrift til Alfred Jakobsen. Red. Jan Ragnar Hagland et al. Trondheim: Tapir, 1987, s. 106-09.

Melnikova, Elena. "New Finds of Scandinavian Runic Inscriptions from the USSR." I Runor och runinskrifter (se der), s. 163-73.

Myrdal, Janken. "Ek erilaz: Sociala beteckningar under förhistorisk tid." Folkets historia 15:1 (1987) s. 42-50 [intervju med Börje Westlund].

Mæhlum, Brit. Anm. av Ottar Grønvik, Runene på Eggjasteinen (1985). Norsk Lingvistisk Tidsskrift 5:1 (1987) s. 97-107.

Nestor, Svein. Se Liestøl, Aslak.

Nicolaisen, Frits. "Den bundne Dæmon: Om Sjellebrostene og de øvrige maskestene." Historisk Årbog fra Randers Amt 1987 s. 12-24.

---. "Thor i Virring og Dæmonen ved Sjellebro." I Jørgen Michaelsen, Lars Nymark Heilesen, Frits Nicolaisen & Egon Lindberg. Ormeslyng og vinranke: Hørningplanken og andre minder fra vikingetid og middelalder. Randers Amts Historiske Samfunds Skriftserie 2. [Randers]: Randers Amts Historiske Samfund, 1987, s. 53-64 [Virring, Sønder Kirkeby, Sjellebro].

Nielsen, Karl Martin. "The Numerals in the Kensington Inscription." I Runor och runinskrifter (se der), s. 175-83.

---. "Nørre Nørå-stenens niøut kubls." Danske Studier 82 (1987) s. 5-8.

---. "Patronymer og selvros." Studia anthroponymica Scandinavica 5 (1987) s. 5-17.

Odenstedt, Bengt. "The Runic Inscription on the Undley Bracteate." S. 85-94 i John Hines & Bengt Odenstedt. "The Undley Bracteate and its Runic Inscription." I Studien zur Sachsenforschung 6. Red. Hans-Jürgen Häppler. Hildesheim: August Lax, 1987, s. 73-94.

Page, R. I. 'A Most Vile People': Early English Historians on the Vikings. The Dorothea Coke Memorial Lecture in Northern Studies delivered at University College London 19 March 1986. London: Viking Society for Northern Research, 1987. 30 s. [særlig s. 4-6].

---. "New Runic Finds in England." I Runor och runinskrifter (se der), s. 185-97.

---. Runes. Reading the Past. London: British Museum Publications, 1987. 64 s.

---. "A Sixteenth-Century Runic Manuscript." I Studies in honour of René Derolez. Red. A. M. Simon-Vandenberg. Gent: Seminarie voor Engelse en Oud-Germaanse Taalkunde, R.U.G., 1987, s. 384-90.

---. Anm. av Erik Moltke, Runes and Their Origin, Denmark

and Elsewhere (1985). Antiquity 61 (1987) s. 149-50.

Paroli, Teresa. "History, Theology and Symbolism in the Greater Jelling Stone." I Studies in honour of René Dero-lez. Red. A. M. Simon-Vandenberg. Gent: Seminarie voor Engelse en Oud-Germaanse Taalkunde, R.U.G., 1987, s. 402-17.

Peterson, Lena. "Þorstæinn gærði bro æftiR kunuar ... ok æftiR asboþ (?) ...: Tvá problematiska personnamn i en småländsk runinskrift" [Sm96]. I Runor och runinskrifter (se der), s. 199-219.

---. Anm. av Nytt om runer 1 (1986). Studia anthroponymica Scandinavica 5 (1987) s. 126-27.

Philippa, M. L. A. I. "'Frisa kiltar letu reisa stein þensa': Taalkundige gevolgen van de 'mercantie' confrontaties tussen Friezen en Skandinaviërs in de vroege middel-eeuwen" [U379 & U391]. I M. L. A. I. Philippa. Noord-zee-germaanse ontwikkelingen: Een keur van fonologische, morfologische en syntactische parallellen op Noord- en Noord-zeegermaans gebied. Doktoravhandling ved Universiteit van Amsterdam, 1987, s. 73-86 [opptr. av Philologia Fri-sica Anno 1981 (Leeuwarden, 1982) s. 40-51].

Pieper, Peter. "Die Oldenburger Runenknochen: Die Ergebnisse der naturwissenschaftlichen Echtheitsprüfungen und die Vorstellung eines neuen Lesungsvorschlages." I Runor och runinskrifter (se der), s. 221-44.

---. "Spiegelrunen." I Runor och runinskrifter (se der), s. 67-72.

Quak, Arend. "ekikaer in einer Runeninschrift aus Bergen" [N607]. Beiträge zur Namenforschung, Neue Folge 22 (1987) s. 71-72.

---. "Kvinnonamnens struktur i 1000-talets Uppland." I Nionde nordiska namnforskarkongressen, Lund 4-8 augusti 1985. Red. Göran Hellberg et al. NORNA-rapporter 34 / Skrifter utg. genom Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund

4. Uppsala: NORNA / Lund: Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, 1987, s. 263-70.

---. "Die Verwendung der Runen in der spätmittelalterlichen Volkskultur." I Volkskultur des europäischen Spätmittelalters. Red. Peter Dinzelsbacher & Hans-Dieter Mück. Böblinger Forum 1. Stuttgart: Alfred Kröner, 1987, s. 129-45.

---. "Zum altschwedischen Runengedicht." Skandinavistik 17 (1987) s. 81-92.

---. Anm. av Ottar Grønvik, Fra Agedal til Setre (1987). Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik 26 (1987) s. 172-75.

Reichert, Hermann. Lexikon der altgermanischen Namen, 1. Teil: Text. EDV: Willibald Kraml & Hermann Reichert. Österreichische Akademie der Wissenschaften, Schriftenreihe der Kommission für Altgermanistik. Red. Helmut Birkhan. Thesaurus palaeogermanicus 1. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1987 [inkl. personnavn i innskrifter med den eldre futharken].

Renaud, Jean. "Shetland, Orcades, Hébrides, scandinaves ou celtiques?" Etudes Germaniques 42 (1987) s. 373-89 [særlig 382f.: runeinnskriftene på Man].

Ringgaard, Kristian. "Jysk morfologi før og (før) nu." I Fem artikler om sprog. LÆS = Litteratur Æstetik Sprog 5:1. Århus: Institut for nordisk sprog og litteratur, Aarhus Universitet, 1987, s. 55-83 [særlig s. 55-59].

Runor och runinskrifter: Föredrag vid Riksantikvarieämbetets och Vitterhetsakademiens symposium 8-11 september 1985. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Konferenser 15. Stockholm: Almqvist & Wiksell Int., 1987. 330 s.

Salberger, Evert. "Auka: Ett personnamn på Eggby-stenen." Västgötalitteratur [Föreningen för västgötalitteratur, Skara] 1987 s. 90-102.

---. "Hemsjö-funtens runinskrift." Västgötalitteratur [Föreningen för västgötalitteratur, Skara] 1986 (1987) s. 20-44.

---. "Mansnamn på Östra Dalby-stenarna i Veckholm." Studia anthroponymica Scandinavica 5 (1987) s. 19-30.

---. "Namnet runsv. ehuip samt en attribuering." Ortnamnssällskapet i Uppsala årsskrift 1987 s. 18-34.

---. "Textlakunen på Källbyås-stenen: Till Nils Sandberg på 75-årsdagen den 9 dec. 1980." Västgötalitteratur [Föreningen för västgötalitteratur, Skara] 1986 (1987) s. 3-19.

---. "Två mansnamn i urnordiskan." Namn och Bygd 75 (1987) s. 5-22. [Trykt også i Nordiska Namnstudier: Festschrift till Harry Ståhl (1985).]

Sawyer, Birgit. "Familjen, förmögenheten och fromheten: Kvinnornas roll i dragkampen om egendom under äldre medeltid." I Manliga strukturer och kvinnliga strategier: En bok till Gunhild Kyle, December 1987. Red. Birgit Sawyer & Anita Göransson. Meddelanden från Historiska institutionen i Göteborg 33. Göteborg: Historiska institutionen, Göteborgs universitet, 1987, s. 62-78.

Schnall, Uwe. "Die Runeninschrift von Daugmale bei Riga." I Runor och runinskrifter (se der), s. 245-54.

Seim, Karin Fjellhammer. "Om sterktbøyde adjektiviske tilnavn i norrønt." Namn og nemne 4 (1987) s. 113-19.

Selinge, Klas-Göran. "The Rune stones, Barrow, Village and Church at Högby, Östergötland." I Runor och runinskrifter (se der), s. 255-80.

Sjøvold, Thorleif. "Kjøleviksteinen på ny." Frá haug ok heiðni 11 (1987) s. 254-55. [Jfr. Finn-Henrik Aag, "Kjøleviksteinen".]

Spurkland, Terje. "Runologi - arkeologi, historie eller språkvitenskap?" I Fruktar fra et forskerseminar i

språkvitenskap og filologi våren 1986. Red. Bernt Fossetøl. Norskraft 52. Oslo: Institutt for nordisk språk og litteratur, Universitetet i Oslo, 1987, s. 46-58.

Stein, Frauke. "Zur archäologischen Datierung einiger kontinentaler Runendenkmäler" [tillegg til Wolfgang Haubrichs, "Lautverschiebung in Lothringen" (se der)]. I Althochdeutsch. Band II, Wörter und Namen. Red. R. Bergmann et al. Heidelberg: Forschungsgeschichte, 1987, s. 1392-1400 [Bülach, Weingarten, Freilaubersheim, Wurmlingen, Hailfingen].

Stoklund, Marie. "New Inscriptions from Illerup and Vimose." I Runor och runinskrifter (se der), s. 281-300.

---. "Ristede runer i pudsens." I Danske kalkmalerier: Senromansk tid 1175-1275. Red. Ulla Haastrup & Robert Egevang. København: Nationalmuseet, 1987, s. 192-93.

---. "Runefund." Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie 1986 (1987) s. 189-211.

---. "Runer og tegn i Rakkeby kirke." Vendsyssel nu og da [Vendsyssel historiske Museum] 10-1986 (1987) s. 16-23.

---. "Runestenen fra Snoldelev." S. 162 i Tom Christensen & Kirsten-Elizabeth Høgsbro. "Gravpladsen ved Gunvaldssten." I Danmarks længste udgravning: Arkæologi på naturgassens vej 1979-86. Red. Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat. Herning: Poul Kristensen, 1987, s. 160-63, overs. s. 476: "The Runic Stone from Snoldelev".

Strid, Jan Paul. "Runic Swedish thegns and drengs." I Runor och runinskrifter (se der), s. 301-16.

Tandberg, Aina. "Die Nordendorfer Bügelfibel I: Ein forschungsgeschichtlicher Überblick über die wichtigsten Deutungen der Runeninschrift." Hovedoppgave [utrykt] ved Germanistisk institutt, Universitetet i Oslo, 1987. 79 s.

Taylor, P. B. "Logapöore and Lóðurr: The Literary Contexts." I Studies in honour of René Derolez. Red. A. M. Simon-Vandenbergen. Gent: Seminarie voor Engelse en Oud-Germaanse Taalkunde, R.U.G., 1987, s. 603-11.

Weber, Birthe. "Vesle Hjerkin - A Viking Age Mountain Lodge?: A preliminary report." I Proceedings of the Tenth Viking Congress, Larkollen, Norway, 1985. Universitetets Oldsaksamlings Skrifter, Ny rekke 9. Red. James E. Knirk. Oslo: Universitetets Oldsaksamling, 1987, s. 103-11 [særlig s. 105f., 110: blyplate med runer].

Weskamp, Volker. "Der Runenstein U 690 Hälsingbo." Fornvännen 82 (1987) s. 1-5.

Westergaard, Kai-Erik. "Frisland i den germanske runetradisjon: En gjennomgang av det frisiske innskriftsmateriale." Middelalderforum (forum mediaevale) 12 -1986:1-2 (1987) s. 9-20.

---. "Die nordisch-kontinentalen Wechselbeziehungen in vormittelniederdeutscher Zeit." I Niederdeutsch in Skandinavien: Akten des 1. nordischen Symposions 'Niederdeutsch in Skandinavien' in Oslo 27.2.-1.3.1985. Red. Kurt Erich Schöndorf & Kai-Erik Westergaard. Berlin: Erich Schmidt, 1987, s. 25-37.

Wilson, David M. Anm. av Erik Moltke, Runes and Their Origin, Denmark and Elsewhere (1985). Antiquaries Journal 67 (1987) s. 180-81.

Wolski, Thomas. "Runen in mittelalterlichen Handschriften: Ein Forschungsbericht mit bibliographischem Anhang." Avhandling ("Hausarbeit, erste Staatsprüfung für Lehramt") [utrykt] ved Georg-August-Universität, Göttingen, 1987. 103 s.

Wulf, Fred. Anm. av Erik Moltke: Runes and Their Origin, Denmark and Elsewhere (1985). Deutsche Literaturzeitung 108 (1987) sp. 405-408.

Aag, Finn-Henrik. "Kjøleviksteinen." Frá haug ok heiðni 11 (1987) s. 205 [utdrag av F.-H. Aag, Rogalands eldste runeinnskrifter, AmS-småtrykk 8 (Stavanger, 1981)].

---. "Slesvig runepinne." Maal og Minne 1987 s. 17-23.

Ahlén, Marit, & Ian Wiséhn. "Runstenen från Håtuna sock-
en på en medalj över Nils Keder." Nordisk Numismatisk
Unions Medlemsblad 1987 s. 174-78.

Kensingtonia:

Chapman, Paul H. "Oklahoma Runestones." Epigraphic Soci-
ety, Occasional Publications 16 (1987) s. 91-95.

Hahn, Albert G. "What Does the Spirit Pond Mapstone Say?"
Epigraphic Society, Occasional Publications 16 (1987) s.
172-82.

Nielsen, Karl Martin. Se ovenfor ("The Numerals ...").

Nielsen, Richard. "The Kensington Runestone: Part 2, Ab-
errant Letters." Epigraphic Society, Occasional Publica-
tions 16 (1987) s. 51-83.

---. "The Runestones of Oklahoma." Epigraphic Society,
Occasional Publications 16 (1987) s. 183-95.

Fantastisk:

Blum, Ralph. The New Book of Runes: A Handbook for the
Use of an Ancient Oracle — The Viking Runes. New York,
St. Martin, 1987. 160 s.

Bolstad, Ingjald. "Gotisk mål og runeskriftene våre." Frå
Fjon til Fusa [Årbok for Hordamuseet og for Nord- og
Midhordland Sogelag] 1986 (1987) s. 7-55.

Galster, Jon. Helleristningernes tale ... i Norden og Ame-
rika. København: Dansk Historisk Håndbogsforlag, 1987.

136 s. [med bl.a. Runamo; "Bronzealderens skriftsprog tydet af professor Barry Fell, USA. Sproget, der fremgår af indskrifter ikke alene i Norden, men også i Canada, er dansk!"].

Heinz, Ulrich J. Die Runen: Ursprung, Bedeutung, Wirkung, Weißsagung. Freiburg: Bauer, 1987. 560 s.

Marby, Friedrich B. Runenschrift, Runenwort, Runengymnastik: Einführung, Überblick und die ersten Runenübungen. Stuttgart: Spieth, 1987 [opptr. av 3. utg. fra 1932].

Thorsson, Edred [=Stephen E. Flowers]. Runelore: A Handbook of Esoteric Runology. York Beach, Maine: Samuel Weiser, 1987.

---. Handbuch der Runenmagie. Overs. Christa Ranzinger. Sauerland: Urania, 1987 [overs. til tysk av boka ovenfor].

SUPPLEMENT TIL RUNEBIBLIOGRAFI 1986

Düwel, Klaus. "Elch, 6. Runisches" & "Elgesem, 2. Runologisches." I Reallexikon der germanischen Altertumskunde. 2. rev. utg. Red. Heinrich Beck et al. Berlin/New York: de Gruyter, 1986, bd. 7:1-2 s. 130 & 144-45.

Freij, Henry. "Viking ristade och Grimulv: Studier av runstenarnas spårprofiler och huggmärken." Laborativ arkeologi [=Rapport från Stockholms universitets arkeologiska forskningslaboratorium] 1 (1986) s. 41-57.

Gustavson, Helmer. "Runstenarnas Uppsala" & "Runstenarna i Uppsala, deras inskrifter och placeringar." I Från Östra Aros till Uppsala: En samling uppsatser kring det medeltida Uppsala. Uppsala stads historia 7. Uppsala: Riksantikvarieämbetet/Uppsala kommun, 1986, s. 10-34, 35-41.

King, Anne. "The Ruthwell Cross — A Linguistic Monument (Runes as Evidence for Old English)." Folia Linguistica Historica: Acta Societatis Linguisticae Europaeae 7:1 (1986) s. 43-79.

Löfving, Carl. "Var Knut den store kung även över Västergötland? Ett diskussionsinlägg." I Trä som tillgång = Västergötlands Fornminnesförenings Tidskrift 1986 s. 168-75 ["thegn"].

Olausson, Michael. "En runstensbro på gammal grund." Populär arkeologi [Lund] 4:1 (1986) s. 22-25.

Peterson, Lena. "Personnamnstypologi och ortnamnsdatering." I Personnamn i stadnamn: Artikkelsamling frå NORNAS tolvte symposium i Trondheim 14.-16. mai 1984. Red. Jørn Sandnes & Ola Stemshaug. NORNA-rapporter 33. Trondheim: Tapir, 1986, s. 37-48.

Quak, Arend. Anm. av Ottar Grønvik, Runene på Eggjasteinen (1985). Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik 24 (1986) s. 235-38.

Schultze, Erdmute. "Die Runen." I Die Germanen: Geschichte und Kultur der germanischen Stämme in Mitteleuropa. 2. utg. Berlin, DDR: Akademie, 1986, bd. 2 s. 315-26.

Seelow, Hubert. "Zwei Autographe Wilhelm Grimms in der isländischen Nationalbibliothek." Zeitschrift für deutsches Altertum und deutsche Literatur 115 (1986) s. 124-43 [s. 127-43: et essay om gullbrakteater].

Wahlgren, Erik. The Vikings and America. London: Thames & Hudson, 1986. 192 s. [særlig s. 99-120: "Buckram Vikings" med bl.a. "Kensington stone", "Spirit Pond stones", "Waukegan horn"].

Westergaard, Kai-Erik. "De eldste runer: Skrift — språk — innskrifter." I Arbeitsberichte des germanistischen Instituts der Universität Oslo 4. Oslo: Germanistisk institutt, Universitetet i Oslo, 1986, s. 49-69.

Ahlén, Marit. "Runstenar & Släktforskning: Sex vikingatida släkter i Mälardalen". Släkthistoriskt forum [Genealogisk ungdom, Göteborg] 5:1 (1986) s. 1-7.

SUPPLEMENT TIL RNEBIBLIOGRAFI 1985

Herteig, Asbjørn E. "The Archaeological Excavations at Bryggen, 'The German Wharf', in Bergen, 1855-68: Excavation, Stratigraphy, Chronology, Field-documentation." I The Bryggen Papers, Main series 1. Bergen/Oslo/Stavanger/Tromsø: Universitetsforlaget, 1985, s. 9-46 [særlig s. 31-32: historisk daterbare runeinnskrifter].

Ljungström, Claës Joh. Rúna-list [1875]. Innl. & komm. Tomas Sikström. [Skara]: Föreningen för västgötalitteratur, 1985. 40 s.

Fantastisk:

Blum, Ralph. Rune Play: A Method of Self-Counseling & a Year-Round Runecasting Recordbook. New York: St. Martin, 1985. 160 s.

OM RNEBIBLIOGRAFIEN OG SUPPLEMENTENE

Takk til alle som har sendt inn opplysninger til rune-bibliografien. Redaksjonen sliter fortsatt med å få inn bibliografiske opplysninger. Størsteparten av titlene ovenfor ble vist til av kolleger, men ganske mange måtte redaktøren finne selv. Supplementene taler også sin tydelige tale: Mange er ikke flinke nok til å meddele sin vitenskapelige produksjon. Redaksjonen ber leserne innstendig om å sende relevante bibliografiske opplysninger til bladet!

En annen vanskelighet er hyppige feil og mangler i de innsendte opplysningene. Redaksjonen er nødt til å kontrollere alle henvisningene, og dette tar mye tid. Alle som sender inn opplysninger til Nytt om runer, bes derfor om: 1) å merke seg omfanget av de bibliografiske opplysningene som trykkes i runebibliografien, slik at man kan sende så fullstendige henvisninger som mulig, og 2) å lese korrektur etter at man har skrevet ut opplysningene (eller helst sende kopi av artikkelen eller i alle fall tittelbladet).

Runebibliografien kan ikke inneholde opplysninger om alle småskrifter, aviser og bøker der runer blir nevnt; det blir foretatt et utvalg. Følgende kategorier er stort sett ikke med:

1. avisartikler (f.eks. Lindgren, Thorild. "Möjbrostenens Ålder". Uppsala Nya Tidning 11. feb. 1987),
 2. historiske/arkeologiske oversiktsverker med allmenne opplysninger om runer og runeinnskrifter (f.eks. Magnus, Bente, & Bjørn Myhre. Forhistorien: Fra jegergrupper til høvdingsamfunn. Bd. 1 av Norges historie. Red. Knut Mykland. 2. utg. Oslo: Cappelen, 1986 [med omtale av flere runeinnskrifter]; eller Roesdahl, Else. Vikingerens verden: Vikingerne hjemme og ude. [København:] Gyldendal, 1987, særlig s. 20-21, 57-61),
 3. medlemsblad for lokalhistorielag o.l. (f.eks. Ström, Krister. "Ett verkligt fynd". I Aktuellt [Västmanlands fornminnesförening] 1986:4 s. 1-2 [Jädra, Hubbo socken, Västmanland]),
 4. museumsførere, foldere o.l. (f.eks. Petersson, Conny L. A. Rökstenen / Der Runenstein von Rök / The runestone at Rök. Klockrike, Sverige, 1987. 12 s.),
 5. utrykte arbeider som ikke er tilgjengelige i universitetsbiblioteker eller lignende (f.eks. Berg, Stefan. "Och öpir ristade: En studie kring en uppländsk runristare". Uppsats i påbyggnadskurs i arkeologi vid Stockholms universitet, framlagd höstterminen 1987).
- Redaksjonen setter likevel pris på å få opplysninger om skrifter i disse kategoriene.

THE THIRD INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON RUNES AND RUNIC INSCRIPTIONS

GENERAL INFORMATION

"The Third International Symposium on Runes and Runic Inscriptions" will be held:

8-12 August 1990 in Valdres, Norway.

The symposium will be lodged at Grindaheim Turisthotell, Vang in Valdres, where all meetings will take place. The address of the hotel is: 2975 Grindaheim (tel. 063-67005; guests: 67105).

The University Museum of National Antiquities (Oldsaksamlingen) in Oslo is officially in charge of arrangements for the symposium, with the Runic Archives carrying out the practical work. The Norwegian Department of the University of Oslo will cosponsor the event. The organizing committee consists of James E. Knirk, Terje Spurkland, and Eyvind Fjeld Halvorsen.

Schedule of events (all times given by 24-hour clock):

Wednesday, 8 August: Open house at the Runic Archives and at the runestone magazine in the Viking Ship Museum, Bygdøy. Departure by bus for Grindaheim at 14:30. Dinner at Grindaheim. Orientation.

Thursday, 9 August: Lectures 9:00-12:30, 14:30-18:00. Examination of the Vang runestone 13:30-14:30 (right across the road from Grindaheim Turisthotell).

Friday, 10 August: Excursion by bus to Øye and Borgund stave churches, Eidsbugarden by lake Tyin (lunch), the Einang runestone, Hurum and Lomen stave churches.

Saturday, 11 August: Lectures 9:00-12:30, 14:30-18:00. Symposium banquet.

Sunday, 12 August: Departure for Oslo 9:30. Examination of the runestone at Granavollen (and lunch). Arrival in Oslo by 14:30. (Open house at the Runic Archives.)

(Grindaheim Turisthotell has room for 58 guests in single rooms; the bus from Oslo has 50 seats.)

Transportation:

Transportation from Oslo to Grindaheim and back and the excursion are included in the conference fee. For those who arrive via Bergen or travel on their own, a portion of the conference fee will be refunded at Grindaheim. The following information applies to those travelling from Bergen to Grindaheim (1989 prices): train Bergen-Gol (NOK 370 round trip at group rates [at least two]) and bus Gol-Grindaheim (NOK 148 round trip); the train and bus correspond at least three times per day, and the trip takes slightly over five hours.

CALL FOR PAPERS

There will be no main theme for the symposium. The organizing committee will, however, give preference to theoretical or methodological papers and those treating central, controversial issues in runic research; the committee would like to discourage simple presentations of uncomplicated inscriptions. Preprints will be distributed to all participants prior to the symposium; the papers will not be read aloud at the meeting. Each paper will be allotted 30-45 minutes at Grindaheim; this time will be used for a 10 minute presentation by the speaker, followed by discussion. The organizing committee hopes that all papers can be presented in plenum, but if there are too many papers, the schedule will have to be juggled or a limited number of parallel sessions will be scheduled.

The papers must be submitted in advance and should be no longer than 10-15 typewritten pages (with line space 1½). English is preferred, but papers in German and the Scandinavian languages will also be acceptable. English will also be the preferred language for discussion at the symposium. The deadlines are as follows:

15 January 1990: firm commitment to give a paper, including a working title and a 10-15 line summary.

1 March 1990: deadline for submission of a camera-ready copy of the paper.

May 1990: preprints will be sent out to the participants.

REGISTRATION

The registration form for the symposium is inserted as a loose sheet in this number of Nytt om runer. The deadline for registration is 15 January 1990. The next number of Nytt om runer will appear shortly before that deadline and will include a reminder plus a new registration form.

The prices indicated on the registration form are the maximum and are guaranteed. The organizing committee is applying for general financial support for the symposium. This would then be applied to the bill for accommodations and thus reduce the price per individual.

The organizing committee

FRIST FOR INNLEVERING AV STOFF TIL NESTE NUMMER:
1. OKTOBER 1989

NB: Nytt om runer cannot be ordered through
bookstores but is to be ordered directly
from the editor (see the box below).

Nytt om runer: Meldingsblad om runeforskning
ISSN: 0801-3756

Editor: James E. Knirk

Address: Nytt om runer
c/o Runearkivet
Universitetets Oldsaksamling
St. Olavs gt. 29
0166 Oslo 1
Norway

Postgiro (Norway): 2 40 87 97

Price: NOK 50 for subscription 1986-90
(NOK 70 for non-European subscribers)

Returadresse: Nytt om runer
Runearkivet
St. Olavs gt. 29
0166 Oslo 1
NORGE/NORWAY